

Bergen kommune
Roger Valhammer
"Ordet fangar - språkpolitisk plan".

Deres ref.

Vår ref.
22/81-5/SMH

Dato
01.04.2022

Høringssvar til Bergen kommune "Ordet fanger - språkpolitisk plan"

Språkrådet viser til høringsutkastet til språkpolitisk plan, *Ordet fanger - språkpolitisk plan*, publisert på nettsiden til Bergen kommune med høringsfrist 1. april.

Språkrådet registrerer at Bergen kommune med dette arbeidet tar språkpolitisk ansvar. Det er prisverdig at kommunen har laget en såpass omfattende språkpolitisk plan med flere konkrete tiltak.

Språkrådet mener at planen er god og ambisiøs, og generelt er den godt forankret i språkloven. Vi ønsker likevel å gi en kort generell tilbakemelding på noen av målene i planen.

Språkrådet er statens forvaltningsorgan i språkspørsmål og følger opp den norske språkpolitikken på oppdrag fra Kulturdepartementet. Etter § 19 fjerde ledd i lov om språk (språklova) skal Språkrådet veilede offentlige organer om reglene i denne loven.

Språkloven sier at offentlige organer skal ta ansvar for å bruke, utvikle og styrke samiske språk og verne og fremme de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romani og romanes og norsk tegnspråk.

Dette høringssvaret omhandler norsk tegnspråk og de nasjonale minoritetsspråkene, men ikke samiske språk spesielt, siden det er Sametinget som har det formelle ansvaret for dem.

Bakgrunn

Formålsparagrafen i språkloven, § 1 andre ledd bokstav b og c, slår fast at offentlige organer har et særskilt ansvar for å verne og fremme norsk tegnspråk og de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romani og romanes. I språklovsproposisjonen heter det at *verne* først og fremst innebærer «eit ansvar for å hindre at språket møter manglande respekt og får negative sanksjonar».¹ *Fremme* betyr å gi tilgang til norsk tegnspråk og de nasjonale minoritetsspråkene *utover* det som følger av særlovgivningen. Det betyr dessuten at det offentlige aktivt skal styrke språkene. *Fremme* innebærer også at det offentlige skal sette i

---

¹ <https://www.regjeringen.no/contentassets/92c0cb2b20ba4d2aac3c397c54046741/nn-no/pdfs/prp201920200108000dddpdfs.pdf>

verk visse støttende tiltak overfor norsk tegnspråk og de nasjonale minoritetsspråkene, i tråd med andre lover og forskrifter og folkerettslige avtaler.

Proposisjonen understreker at «framlegget til ansvarsføresegner i § 1, som skal sikre at offentlege organ tek ansvar for å fremje og verne og bruke, utvikle og styrkje dei ulike språka, er til for å gje enkeltpersonar og ulike språkgrupper tilgang til språk».² Videre sier proposisjonen at effekten av språkloven § 1 «bør vere at det offentlege tilbyr språkmiljø, opplæring og bruksarenaer for teiknspråk».³

Det er vidare slått fast i språkloven § 6 og § 7 at nasjonale minoritetsspråk og norsk tegnspråk som språklig og kulturelt uttrykk er likeverdige med norsk.

Nasjonale minoritetsspråk

Norge har alt tatt på seg et ansvar for nasjonale minoriteter og de nasjonale minoritetsspråkene ved å ratifisere rammekonvensjonen om vern av nasjonale minoriteter⁴, den europeiske pakten for regions- eller minoritetsspråk⁵ og andre konvensjoner.

I sammendraget s. 5, kulepunkt 9 heter det at «[s]pråklege minoritetar skal kjenne seg heime i Bergen». Dette er et lite ambisiøst og konkret mål, og det speiler ikke språkpolitikens intensjoner⁶.

I språkloven § 1 andre ledd bokstav c heter det at de nasjonale minoritetsspråkene skal vernes og fremmes. I § 6 heter det at de er likeverdige med norsk i språk- og kulturuttrykk. Dette innebærer blant annet at Bergen kommune aktivt skal kunne ivareta «(...) eit klart språkpolitisk mål å sikre både kvensk, romani og romanes som levande bruksspråk på eit visst nivå i Noreg.»⁷ Skal disse språkene være levende bruksspråk i Bergen, trengs det levende språkmiljøer og språkarenaer der minoritetsspråksbrukerne og andre kan møtes og komme i kontakt med andre språkbrukere.

I ingressen til kapittel 10 (s. 35) skriver Bergen kommune: «Kva kan ein kommune som Bergen gjera når kommunen ikkje er ein del av kjerneområdet for kulturen til samar, kvenar, romanifolket eller romfolk?» Språkloven definerer ingen kjerneområder, og den gjelder uansett i hele Norge. Brukere av minoritetsspråkene finnes i hele landet, ikke bare i såkalte kjerneområder. Bergen kommune må kunne tilby språkbrukerne mulighet til å bruke sine språk. Språkrådet oppfordrer dessuten Bergen kommune til å bruke begrepet *romer* i stedet for *romfolk*. Vi gjør også oppmerksom på at det er praksis i det offentlige å bruke skråstrekbetegnelse *kvener/ norskfinner* og *romanifolk/ tatere*.

Språkrådet anbefaler at kommunen kartlegger minoritetsmiljøene i Bergen og forankrer den kommunale språkpolitikken hos språkbrukerne. Som en begynnelse bør kommunen synliggjøre nasjonale minoriteter og deres språk og etablere språklige møteplasser. Slike møteplasser kan være kulturskolene, som er språkarenaer og arenaer for videreformidling av immateriell kulturarv og tradisjonell kunnskap. I Meld. St. 18 (2020-2021) *Oppleve, skape, dele* blir kulturskoletilbudet i to kommuner trukket fram som eksempler på tiltak som styrker

---

² Prop. 108 L (2019-2020) *Lov om språk* (språklova), s. 102.

³ Prop. 108 L (2019-2020) *Lov om språk* (språklova), s. 115.

⁴ [Rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter](#) (rammekonvensjonen). Europarådet. 1995.

⁵ [Europeisk pakt om regions- eller minoritetsspråk](#) (minoritetsspråkpakten). Europarådet. 1992.

⁶ <https://www.regjeringen.no/contentassets/92c0cb2b20ba4d2aac3c397c54046741/nn-no/pdfs/prp201920200108000dddpdfs.pdf>

⁷ Prop. 108 L (2019-2020) *Lov om språk* (språklova), s. 108.

identiteten til barna.⁸ I dagens samfunn er det svært vanskelig å gjøre særlig barn og unge til aktive språkbrukere uten nok språkarenaer og en viss støtte fra det offentlige. Språkrådet understreker at det er viktig å involvere representanter fra de ulike nasjonale minoritetene når man utformer tiltak.

Opplæring i kvensk eller finsk som andrespråk i videregående skole

Språkrådet gjør oppmerksom på at en fylkeskommune kan tilby kvensk eller finsk som andrespråk i videregående skole dersom det er elever som ønsker det, selv om elever ikke har formell rett til det etter opplæringsloven.

Språkrådet påpeker at det allerede finnes en læreplan som dekker videregående opplæring i kvensk eller finsk, samt en tilskuddsordning for opplæring i kvensk eller finsk som andrespråk i videregående skole. Det finnes videregående skoler som tilbyr slik opplæring, og noen tilbyr elevene sine denne opplæringen som fjernundervisning. Bergen kommune kan legge til rette for opplæring i kvensk eller finsk som andrespråk i videregående skole dersom det er elever som ønsker det.

Norsk tegnspråk⁹

Norge har alt tatt på seg et ansvar for norsk tegnspråk ved å ratifisere FN-konvensjonen om rettene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD)¹⁰.

Opplæringsloven¹¹ er svært viktig for oppfølging av de språkpolitiske målene.

Opplæringsloven § 2-6 og § 3-9 regulerer et språkpolitisk område for elever med norsk tegnspråk som førstespråk. Bestemmelsene er dermed sentrale for at tegnspråklige elever skal få rett til opplæring i og på eget språk og for at elever skal kunne få god opplæring i det hele tatt.

Bergen kommune viser til at opplæring i og på tegnspråk (det vil si oppfølging av opplæringsloven § 2-6) er lagt til Nattland oppvekststun. Der får elevene et tegnspråklig miljø der de kan utvikle språket sitt. I første avsnitt siste setning på s. 37 vises det til at elevene «[s]amstundes er (...) inkludert i dei ordinære gruppene så langt som råd». Hvis dette innebærer at døve og hørselshemmede helst skal inkluderes i hørende klasser/grupper på Nattland oppvekststun, er det ikke i tråd med opplæringslovens intensjon om at all undervisning skal foregå *på* norsk tegnspråk, og at det skal undervises *i* fagene norsk for tegnspråklige, norsk tegnspråk, drama og rytmikk og engelsk for tegnspråklige.¹² Intensjonene i språkloven ivaretas heller ikke ved at tegnspråklige blir inkludert i ordinære grupper på Nattland oppvekststun. I språklovsproposisjonen s. 74 fastslås det at «[t]eiknspråkbrukarar har rett til å lære, møte og bruke språket sitt».

Språkrådet mener at Nattland oppvekststun ved Bergen kommune har de beste forutsetninger for å ivareta de språklige rettighetene til døve og hørselshemmede tegnspråklige og på denne måten *verne og fremme* norsk tegnspråk. For norsk tegnspråk betyr *fremme* det å gi tilgang til norsk tegnspråk *ut over* det som følger av særlovgivningen. Med andre ord må

---

⁸ Meld. St. 18 2020-2021 *Opplev, skape, dele*, s. 65.

⁹ <https://www.regjeringen.no/contentassets/92c0cb2b20ba4d2aac3c397c54046741/nn-no/pdfs/prp201920200108000dddpdfs.pdf> (se særlig kapitel 10)

¹⁰ https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/sla/funk/konvensjon_web.pdf

¹¹ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-05-21-42>

¹² <https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Elever-med-sarskilte-behov/Lareplanene-for-dove-og-sterkt-tunghorte/>

Bergen kommune både satse på å gi økt tilgang til norsk tegnspråk og iverksette tiltak som kan støtte norsk tegnspråk. Bergen kommune må rådføre seg med tegnspråkbrukerne i Bergen for å komme fram til den beste måten å gjøre dette på.

Tegnspråk valgfag

Språkrådet støtter at det opprettes valgfag i norsk tegnspråk.

Andre kommunikasjonsformer

I planen omtales tegn som støtte til munnavlesning (TSS), norsk med tegnstøtte (NMT), tegn til tale og alternativ supplerende kommunikasjon (ASK) som «andre kommunikasjonsspråk». Det er ingen av disse kommunikasjonsformene som har status som språk. Lingvistisk sett skiller de seg fra de språkene som språkloven omfatter, men Kulturdepartementet har spørsmålet om ASKs lovstatus til vurdering. Siden disse kommunikasjonsformene nå ikke omfattes av språkloven, er det uheldig at de omtales i samme kapittel som norsk tegnspråk, siden det kan bidra til misforståelser om at de har samme status som norsk tegnspråk. Språkrådet anbefaler derfor at avsnittet om de alternative kommunikasjonsformene flyttes til et eget kapittel eller omtales sammen med norsk.

Vennlig hilsen
Åse Wetås
direktør

Marianne Aasgaard
fungerende seksjonssjef

Brevet er elektronisk godkjent og sendes uten underskrifter.